

Střední škola - Waldorfské lyceum
Křejského 1501
Praha 4
tel. 272770378, lyceum@wspj.cz
Projekt „Vzdělávání pro adaptabilitu“
Registrační číslo CZ.2.17/3.1.00/32274

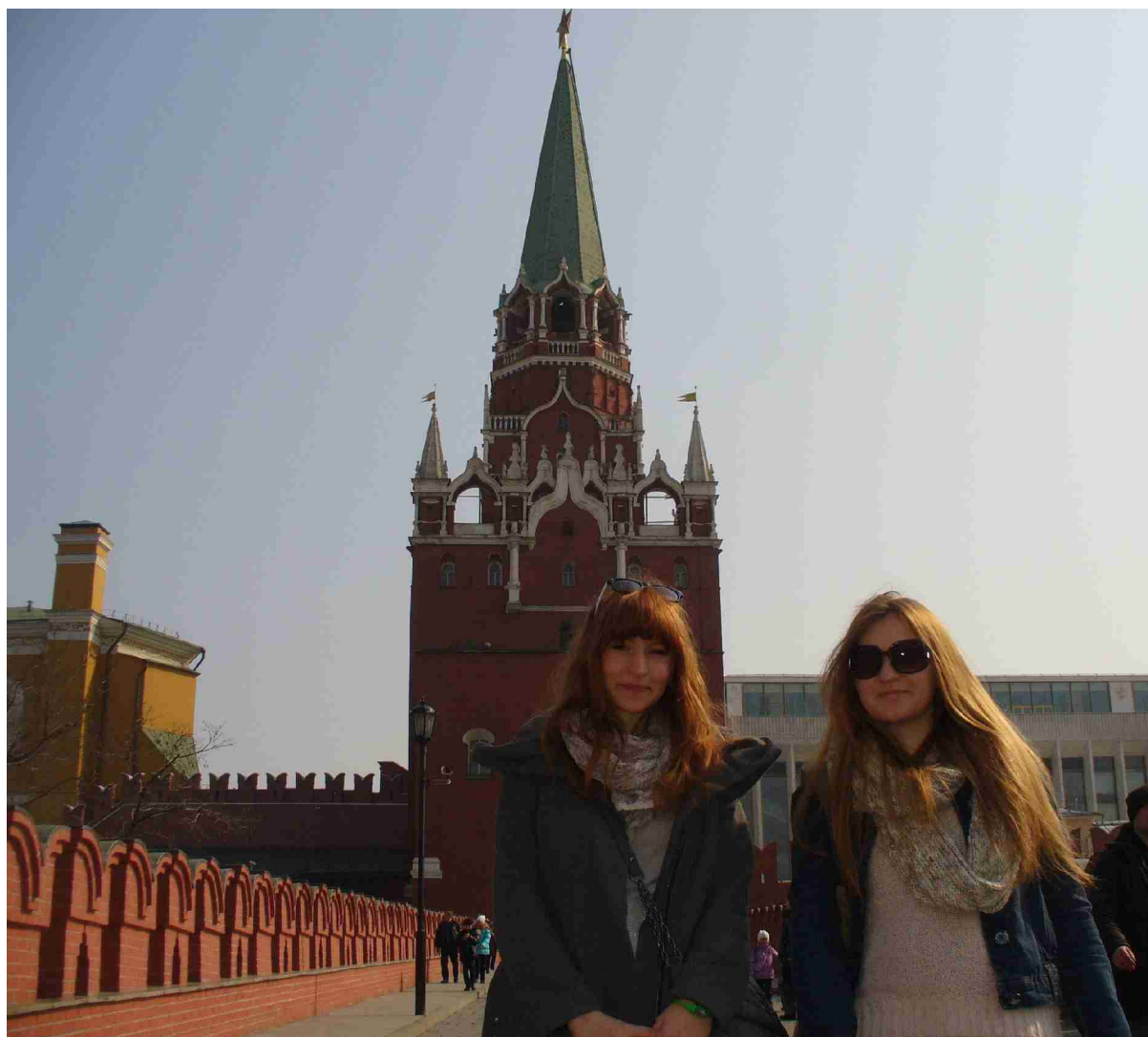
Evropský sociální fond

Praha & EU: Investujeme do vaší budoucnosti

Reflexe individuální stáže na waldorfské škole v Moskvě

Anna Kellerová, 4. ročník

28.3.–20.4.2011

„Moje“ rodina

Bydlela jsem u rodiny Istominych. Seběhlo se to tak, že Aljona Serkova, jejíž rodina se s nimi kamarádí, je náhodou také známá našeho učitele pana Kraemera. Znají se přes nějakou ekofarmu na ruském venkově, kterou vlastní nějaký Aljonin známý. Pan Kraemer se tam na nějakou dobu vyskytl, ovšem nikdo neví, proč. Vůbec z ní vylezlo, že o panu Kraemerovi nic neví, žádné Irány a podobně – což je nejspíš moc dobře!.

Aljona Serkova mě také vyzvedla na letišti a dojela se mnou do města. Aljona studuje etnologii se zaměřením na lužické Srby a náhodou uměla také trochu česky. S touto mojí první spojkou jsem mluvila česko německo rusky, takže šok nebyl tak výrazný. S Varjou a její rodinou jsem mluvila anglicky, všichni jí docela dobře uměli, a proto jsem dorozumívací potíže rozhodně neměla. Istominovi žijí spíše na okraji města, v cihlovém domě slušnějšího panelákového typu (třeba celý blok v kuse, dovnitř vedou průjezdy – ty jsou tady velmi časté) na Leninském prospektu, 40 minut od školy. Jejich byt je spíše menší, já jsem proto bydlela v pokoji s jejich starší dcerou Varvarou (16), se kterou jsem také chodila do třídy. Ráno nás rodiče vozili do školy autem, o víkendu se mnou chodili po památkách, protože spousta z nich ještě neviděli. Vůbec byli velmi vstřícní a sympatičtí. Jediné peníze, které přijali (po naléhání mojí matky), bylo 1000 rublů za dopravu. V porovnání s mojí předchozí stáží v Prienu jsme si o moc víc sedli, s Varjou jsme se opravdu skamarádily (což se mi na výměnách nestalo vždycky) a i s jejími rodiči jsme probrali všechno od politických názorů přes recepty a co by si paní Istomina vzala na sebe, kdyby se vdávala dneska a ne v osmnácti až k zálibě pana Istomineho v pohádkách (a hlavně jejich skrytých a ztracených významech). Varjina čtyřletá sestra Tonja se pořád ptala kde je Áňa a jestli si s ní bude hrát. Vůbec mě přijali za svou a hlavně díky nim mi stáž přišla vydařená. Budou mi chybět.

Škola

Moje hostitelská škola je jedenáctitřídní, přičemž studenti v osmé třídě dělají jakési postupové zkoušky a v jedenácté maturují. Mají od každého ročníku jednu třídu, ale i tak je budova poměrně velká, pětipatrová, na každém patře asi 9 tříd. Třídy nemají funkční kliky, do dveří se skřípá ručník, aby se neotvíraly. Vymalováno je samozřejmě barevně „waldorfsky“, ve třídách jsou po zdech akvarely. Je zde několik malinkých tříd pro poloviny třídy, velké asi 3,5x1,5m, tak právě na delší stůl a židle kolem něj. Mají malý eurytmický sál (viditelně to byla původně třída) a v nejvyšším patře velký sál s pódiem. Jejich počítačové učebna je malá třída, v níž je asi deset starších krabicových počítačů,

server, všude spousta krámů a kabelů a uprostřed stůl pro ty, na které nezbyde počítač. Mají tam

„reakční tabuli“, učitelův počítač se na ni promítá a on může psát, rozklikávat záložky atd. V přízemí je „kavárna“, prostor, kam si všichni chodí sníst svojí svačinu u dlouhých stolů nebo si něco koupit, případně se jen napít vody, čaje nebo kaka. Na chodbách v našem= středoškolském patře jsou různá zařízení pro demonstraci něčeho fyzikálního, např. flowformy a podobně. Ředitel byl prý letos zvolen učitelem roku z celého Ruska, ovšem nikdo netuší proč. Dle mého názoru je to poměrně dobrý učitel matematiky a celkem vstřícný člověk. Celkem.

„Moje“ třída má 25 žáků. Epoque začíná v 8:30 (a škola končí denně ve čtyři odpoledne), ale před hodinou nikdy nevíme, kde bude. Průpověď je ruská verze „Ich schaue an die Welt“. Včas přijde ani ne třetina třídy, zbytek se trousí tak do devíti. Nemají třídní knihy, jak to dělají, jsem nějak nevykomunikovala. Přibližně třetina třídy na epoše leží nebo spí. Během mé návštěvy měli epochu biologie, ale probírala se tam i dost vzdálená témata (aspoň podle mého názoru) – první týden psychofyziologie, tzn. jak se různé fyzické rytmy a jejich frekvence (častota) a vyrovnanost/ nevyrovnanost odrazí na lidské psychice. Druhý týden probírali evoluci jako proces, jak vypadá, co vlastně dělá a jaké jsou její prostředky, různé názory, všechno hlavně přes reálné příklady (od příkladů k teorii, pěkně po waldorfsku.)

Hodiny, na které jsem chodila:

- biologie(epoche)
- angličtina (ve skupině-konverzace, rozebírání esejů, co byly za úkol, i společná- celkem vysoká úroveň, gramatika a práce s novinovými texty. Skupinové opakování básní složitých na výslovnost po učiteli – což jsem mimochodem viděla už i v Prienu)
- němčina (jen jedna polovina, začátečníci, ale o moc lepší než my. Protože v hodinách opravdu pracují, což se v mojí třídě nikdy nepodařilo. Probírají gramatiku a dostávají k tomu cvičení. Týden před mým příjezdem byli na výměně ve Vídni)
- eurytmie (tóny, zvěrokruh, většinu dvouhodinovky stráví jakýmsi projektem. Mají ji od první třídy a všichni ji svorně nesnáší, typický příznak čistokrevných waldorfů)
- matematika (logaritmy, exponenty, a různá kouzla s nimi. Chápala jsem, ale opravdu chápala, a ne jen opsala z tabule! Dobrá, možná beru zpět to „celkem“. Dobří učitelé matematiky jsou vzácní lidé)
- zpěv (docela hodně hodin . Zpívají ruské lidovky, tedy smutné, rytmičné, odrhovačky. Melodie je jednoduchá, skoro nepísňová, podobná kostelnímu memorování, občas oživená vícehlasnou částí, sloky jednoduché s výrazným refrénem. Vůbec to zní skoro jako zpěvy domorodých afričanů, sóla jsou roztřesená a falešná.)

Nechodila jsem na

- dějepis (bleskový výklad vyžadující bleskový zápis. Nerozuměla jsem často ani slovo)
- „something like how to save your life“ (stejný problém a k tomu spousta termínů v ruštině. Navíc více než polovina třídy spala)

- ruštinu a literaturu (zase ten stejný problém. K tomu velkou část hodiny studenti dělali cvičení v knížce. Je to podobné jako němčina v Prienu, co se týče gramatiky, nerozuměla jsem ani o čem přibližně mluví. Literatura – probírali ruské autory, měli za úkol je přečíst a pak z hodiny na hodinu psali dvoustrankové eseje, např. „teorie Raskolnikova“)

- chemii (probírali organiku, a mě by se opravdu velmi hodilo ji slyšet znova, jenomže názvy jsou často o kousek zkomolené a různá pravidla jsou maličko jiná. Plete mne to.

, protože mi to jednak k ničemu nebylo, a taky to bylo hrozně vyčerpávající, nemít co dělat. Pročež mi Varja navrhla, že tam nemusím chodit, a místo toho jsem objevovala město.

Moskva

Moskva na mě hned na začátku udělala dost špatný dojem. Cesta z letiště Šeremetjeva trvala hodinu, hodinu rozpadajícím se autobusem skrz dopravní zácpu, kolem samá sídliště. První den jsem vlastně neviděla nic než sídliště, rozlehlost všeho byla děsivá. I obyčejné domy byly naddimenzované, tak nějak jsem zvyklá, že normální zástavba má pět/šest pater, ne devět... Sídlíšťovitá lokalita, kde „moje“ rodina bydlí, byla depresivní.

Škola je skoro přímo na stanici metra Serpuchovskaya, což není moc v centru, ale ani moc okaté předměstí. Druhý den začalo sněžit. V březnu Moskva taje a metr a půl vysoké hromady odklizeného prastarého sněhu neustále někdo rozhazuje okolo po silnicích – jsou uvnitř stlačené a zledovatělé, samy by možná ani neroztály a rozježděný sníh taje krásně. Odpoledne všechno připomíná lužní les, a na včerejších loužích si ráno zlomíte nohu, v noci totiž pořád mrzne. Ale otepluje se. Čtvrtý den už je příjemných 11 stupňů a slunce svítí. Sedmdesát pět procent obyvatel Moskvy toho využije a vytáhne aspoň na deset minut sluneční brýle, jak to známe i z Prahy. Když první neděli mého pobytu jdu s celou mou hostitelskou rodinu do Kremlu (protože tam z jakéhosi důvodu ještě nebyli), je vidět, že se oteplilo teprve nedávno. Na Maněžním náměstí není k hnutí, v Kremlu také dost rušno. Nejvtipnější je

fronta táhnoucí se ještě dvacet metrů před McDonalds. Kreml samotný mne moc nezaujal. Ostentativní pompéznost celé Moskvy mne začíná obtěžovat. Paláce jsou zvenku obyčejné baroko, Chrámové náměstí hezké (mám ráda románský styl a fresky, takže to se mi opravdu líbilo, jen se nemohlo fotit), ovšem následující výstava všeho ruského zlata mne vysloveně znechutila. Tuny zlata všech roztočivých tvarů, nesmyslné sošky, nádoby a šperky ke všem existujícím příležitostem. Je toho tam tolik, že začínáte mít pocit, že to je jen leštěná mosaz a Jablonex.

Puškinovo muzeum výtvarných umění mne znechutilo dost podobně, hlavní expozice sestává z napodobenin soch všech možných období. Řecká část je opravdu smutná, všechny sochy mají okolo sebe různé nepřirozené větve, koním přímo z břicha trčí mohutný kmen. Expozice s velkým nápisem Raffael obsahovala jediný jeho obraz. Muzeum historie Moskvy jsem sice neviděla celé, ale je to sbírka předmětů z určitého období, naaranžovaná způsobem „jako živé“. Člověk musí vážně přemýšlet, jestli tenhle národ nepozbyl všechen smysl pro určování kýče.

Jako velký fanoušek secese jsem našla úlevu od nevkusu právě v ní, např. hotel Metropol, vily na Kropotkinske, nebo na Tverske... Absolutním architektonickým vrcholem pak je vila spisovatele Gorkého, ještě ke všemu zevnitř zcela přístupná!

Devátý den se v metru a městě orientuji dostatečně na samostatný pohyb, poprvé jedu trolejbusem sama domů. Metro je kapitola sama pro sebe, má jedenáct linek a dokonce čtyřpřestup, a spleti chodeb, kde nesmíte jít proti směru, se vykachlíkovaně táhnou donekonečna. Je to pro mne adrenalin, asi jako soutěž „dorazím v pořádku, nebo prohraju a ztratím se a bude mi to trvat dvakrát tak dlouho?“. Moskevská nadzemní doprava je celý den únavně zacpaná. Běžná silnice má čtyři a více pruhů (maximálně jsem zatím viděla dvanáct) a povětšinou je alespoň v jednom směru zácpa. Měla jsem jedinečnou šanci pozorovat to půl hodiny z chodníku na druhé straně při čekání na autobus – jak nervy řidičů praskají, slyšíte hysterické troubení a bezmocné túrování motorů. Nadzemní MHD jsou tu autobusy, trolejbusy a tramvaje, ale také soukromé dodávky s čísly oficiálních autobusů na zadním skle. Platí se samozřejmě zvlášť a jezdí o moc častěji.

Jedenáctý den vytrvale prší. Louže roztáleného sněhu rostou a pohlcují všechno, na většině chodníků je pár centimetrů vody. Je to jako chodit po zrcadle, když skloníte oči, vidíte se... Většina vody ovšem vypadá jako tekutina hrozící rozežrat vám boty, plave v ní totiž veškerá moskevská špína.

Dvanáctý den se ráno probudím a venku je všechno pokryté deseti centimetry nového sněhu. A chumelí se pořád dál... Tající sníh je mnohem horší sajrajt než cokoliv jiného – 10 cm sněhu při teplotě cca 0 taje tak, že z chodníků jsou opravdu hluboká jednolitá louže. Můj turistický průvodce kritizuje moskevské vysoké chodníky, protože takřka znemožňují hendikepovaným pohyb – ale ony mají hluboký smysl, nyní se stávají hlavními cestami a všichni na nich balancují, jako když nám bylo pět. Moje rodina mi naštěstí půjčuje holínky (tady velmi častá móda ve všech možných modifikacích – jako puntíkové i jako černé lesklé na podpatku). Později se situace moc nelepší, přeháňky trvají a trvají a až do mého odjezdu tak jednou denně sněží aspoň trochu. Počasí se ale nezvratně lepší a ležící sníh taje, odhalujíc při tom hory odpadků vespod. Nakonec přichází ke slovu také typické „dubnové“ počasí a střídavě prší a je tak deset stupňů. Moje rodina se tomu celému diví, prý to ani tady není normální.

Co se týče počasí, je určitě potřeba zmínit moskevský soumrak, který padá pomalu a extra barevně (smog), působící přesně tak měkce, jak ho popisuje Bulgakov v Mistrovi a Markétce. Jako obvykle na hysterické město, chvíle utišení. Mám pocit, že to musí vnímat kdokoliv, kdo to uvidí. Nebo aspoň zářivě růžovou, přecházející do oranžovo-žluté a pak absolutního tyrkysového a pak indiga oblohy...

Politika

Z našeho pohledu asi hodně důležitý aspekt. Chci říct, jela jsem do Moskvy hlavně proto, že je to tak trochu země neznámá a rozhodně odlišná mentalita, takže z toho kouká trocha objevitelství. Další důležitá věc pro mě ale byla i naše úporná nesnášenlivost, věčné řeči o Rusácích, hnůzde socialismu, ruské mafii a kriminální džungli. Naše národní názory jsou pořád hodně postižené minulým režimem, to je jasné, ovšem mě se moc nelíbí, s jakou vervou se tu v tom všichni vyžívají. Hezky je to vidět třeba na českých filmech, retro je pořád přitažlivé. Nelíbí se mi naše ublíženost, to umí každý, svést všechno na jiné. Nepatřím k poškozené generaci, tak bych se tomu ráda koukla na zoubek.

Vizuálně na Moskvě samotné je vidět, že tady nedošlo k žádnému prudkému odmítnutí socialismu, odstranění všech rekvizit a novým začátkům po svém. Stanice metra se pořád jmenují Leninova knihovna, Říjnová, Pionýrská, Mládežnická, Marxistická, Proletářská. Na zdech jsou pořád srpy s kladivy, mozaiky prezentující socialistickou produktivitu, na špičkách věží Kremlu jsou pořád hvězdy, stejně jako v mramorových obkladech (ovšem v tomhle měřítku by se to, třeba z toho mramoru, asi dost složitě vymlacovalo, pravda), na reznoucí technice a vůbec všude. Je to prostě část jejich minulosti, a je vlastně opravdu JEJICH, tak proč ji odmítat. Samozřejmě je to i pro ně období temna, ale slyšela jsem tu především výčitky nasměrované na zruinování národní ekonomiky – to je totiž pořád živé téma, pořád se ještě prý vůbec nevzpamatovala.

Varja říká, že v Rusku se samozřejmě spousta věcí změnilo, ale spousta toho taky zůstala stejná, personifikováno v Putinovi („táhne nás zpátky socialismu“) a že o zmanipulovanosti svojí vlády tady všichni vědí. Vůbec o všem se toho dost ví, ale „to je prostě naše mentalita. Nikdo nic nedělá.“. Ona sama hodně vnímá, jak je politika prezentována médií. Říká, že Putin má všechny za loutky a že za tím musí být nějaká mezinárodní organizace. Že volby stejně nejsou svobodné, a že stejně jsou všichni z jedné strany. Rusko má samozřejmě spoustu problémů i mimo to, což souvisí s jeho velikostí a expanzí Moskvy a pořád nevyřešeným problémem sociální úrovně. Varja říká, že sehnat práci už sice jde, ale stejně je střední vrstva poměrně vzácný úkaz a většina Moskvy je velmi chudá (mě stačilo na ukázkou návštěva u její kamarádky, co bydlela na opravdovém sídlišti. A to nejsou ty pěkně zrekonstruované paneláky, co tu máme my. Mají dřevěná okna, výtah jako z hororu, na schodištích nepořádek jako někde ve squatu a z kohoutku teče oranžová voda. Po zdech skvrny od vlhkosti a na zemi ručně lepené plesnivě lino.). Nemluvě o zbytku země; Varja také říká, že Moskva a St. Petersburg jsou jediná místa kde se dá nějak normálně žít, protože jinde je gramotnost velmi špatná a vláda si na lidi dovolí skoro cokoli (o Samaře, kam jsem původně chtěla jet, říká „to je to místo, kde se novinářům kradou děti“). Říká, že v jiných zemích by se v tom třeba angažovaly mezinárodní organizace, ale Rusko nikoho nezajímá, protože ho všichni nesnášejí – na tohle později její spolužák poznamená „Rusko všichni nesnášejí, no a já vlastně taky“. Představuje si to jako kombinaci antipatie kvůli komunismu, obrovského vlivu vlády a jejích peněz, což nedovoluje žádné velké vnitřní změny a špatné prezentace v médiích, „protože celý svět teď ovládá Amerika“. Názory USA jsou tu vůbec zajímavé, Varjini spolužáci jsou (stejně jako vlastně my) absolutně anglofilní, pocit velmoci Ruska ale také samozřejmě nezmizel – jak se má taky člověk cítit, když jeho země je tak obrovská (např. pan Istomin je z Aljašky. Ale pořád je to jedna země, na hranicích s Evropou i s Čínou). Paní Istomina o Američanech říká: „Ve všech amerických učebnicích se píše, že Rusko je méně než dvakrát větší než USA. Slyšela vůbec někdy předtím takovýhle slovní obrat? Prostě směšné“. Ale zpět k „všichni

nesnášejí Rusko“ – i Varja se chce odstěhovat do Londýna (miluje angličtinu a ovládá ji moc dobře – to je tady velmi vzácné. Ve škole umí skoro každý jakžtakž anglicky, ale venku se nedomluvíte ani v McDonaldu), protože tady pořád nejsou příležitosti takové jak by si představovala a systém je nešťastný, ale její rodiče jsou pevně přesvědčeni o tom, že venku by byla vždycky jen „nižší kasta“, migrant.

Ruština

Ačkoliv se pan Kraemer v dopisu zaslaném škole holedbal, jak umím rusky, přijela jsem do Moskvy jako absolutní začátečník. Vlastně jsem se azbuku doučovala v letadle na ruských novinách, co jsem měla v kapsičce na sedadle před sebou. Mluvili jsme hlavně anglicky, což ovšem mělo to úskalí, že jako Slovani jsem dělali všichni naprosto identické chyby, pletli se navzájem a předpokládám, že gramatická správnost mojí angličtiny se zhoršila, ačkoliv jsem se pěkně „rozmluvila“, možná i s celkem snesitelným akcentem. Každopádně kvůli tomuhle a taky proto, že jsem přijela vlastně na jazykovou stáž, mě velmi obětavě učili rusky. Během prvních tří dní jsem uměla číst, sice pomalu, ale uměla. Po pěti dnech, strávených jazykovým objevováním (Što éto zaklučit? Što éto óčeň? Što éto čěška?, později Što takové xy?) přecházím pomalu z absolutní angličtiny na oni: rusky, já: anglicky. Ve škole rozumím docela obstojně - o co se jedná už od začátku, ale nyní už rozlišuji jednotlivá slova a víc přibližně polovinu ruských slov lze rozklíčovat bez ptaní – po více či méně dlouhé lingvistické analýze :). Vůbec je pro mne ruština jako šifra, zábavná a objevná. S Varjou se tomu zvládneme smát skoro neomezeně dlouho, lingvistickým objevům jako např. „v češtině znamená komnata princess´s room, a normální místnost je pokoj „ – „Jů! Rusky je místnost komnata , to víš, ne... ale vtipný je, že pokoj se používá jako princess´s room !“ nebo „jak se řekne česky fridgde? Chachacha, rozumim ti, ale to je tak divný slovo!“ nebo „vy máte mrazák ženského rodu?““. Desátý den umím základní fráze („óčeň vkusné, spasíbo!“ , „izviñitě, negavarju parůsky/ parůsky ja panimaju nemnogo“, „gavaríte tóže paanglijsky?“ , „mně nužno...“ , „panimáju!“ , „kak ty děělaš?“ – „atlíčno!“ apod.) s jistotou, a pokouším se skládat věty („úžas!“ – „já skázala ja nelubim logaritmy!“) nebo mluvím anglicky s ruskými slovíčky („and what do we do sičas?“). O moc lepší to už nikdy nebude, protože jelikož neznám takřka žádnou ruskou gramatiku, samostatně větu nesložím. Každopádně vrcholem porozumění ruštině je pro mne epizoda na letišti, kdy kluk kontrolující pasy povídá kolegovi „Krasiva děvočka, ja už jsem ji někde viděl! Na nějakym plakátu nebo tak něco? Nevíš?“ , a když se pousměju, reaguje „ Ježiš pardon, já jsem myslel že nerozumíte rusky!“ . Krasiva děvočka je vůbec věc, kterou tady slyším pořád. Všude. Od Varjiných spolužáků, učitelky angličtiny, paní, co hlídá výstavu v muzeu Moskvy, náhodných babek, co se mě ptají, kde něco je, nebo kolik je hodin (když se omluvím, že mluvím rusky, velmi jasnou výslovností se ptají odkud jsem, a když slyší, že z Čech, celé rozkvetou, BRATŘI SLOVANI!!! A v Praze jsem taky byla, to je krásný město! A jakpak se vám tady líbí?). A pouliční otravovači a žadači o číslo jsou tu zcela neuvěřitelní, jak praví Varja, jsou to většinou nějakí CIZINCI. Když jdeš sama, bacha na ně, jeden nikdy neví. A večer taky pozor. A do jižní a severní části města radši nejedeš vůbec, no a jinak tady nic moc nehrozí.

Ale zpět k jazyku, pokládám se za pasivního začátečníka a velmi rychle to zapomenu (ačkoliv mi po příjezdu domů dělalo velký problém neříkat lidem, když jim šlápnu na nohu, „izvinítě“ ale „promiñte“). Ovšem bavilo mě to, přestože to možná bylo dost únavné. Tohle je ještě něco jiného než mluvit cizím jazykem, je to spíš otevření se ne slovům, ale významům, které by slova, plovoucí kolem, mohla nést. V muzeu fotografie, kde byly výstavy rusky + jedním jiným jazykem, vždycky různým, jsem si uvědomila, že jak je člověk jednou v tomhle stavu, nedělá mu problém porozumět tomu co

přibližně chce říct španělský text (i když o románských jazycích nemám ani ponětí, jediné přejetá slova). Téhle jazykové zkušenosti si hodně vážím.

To nejlepší ale na mojí stáži byli lidé, mnohem výrazněji než na kterékoliv mojí předchozí, možná s výjimkou Maďarska. Možná jsem očekávala větší „dobrodružství“, ale i takto hodnotím svůj výjezd jako povedený (a děkuji za zprostředkování....).